

Література:

1. Мешко Г. М. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до збереження і зміцнення професійного здоров'я: автореф. дис. ... докт. пед. наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної. Тернопіль: ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2013. – 47 с.
2. Становських З. Л. Мотиваційно-сміслові детермінанти саморегуляції професійної діяльності педагогів: методичний посібник. Кіровоград: Імекс - ЛТД, 2014. – 168 с.
3. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ, 1971. – 98 с.
4. Юник Д. Г. Соціально-психологічні детермінанти інструментально-виконавської надійності майбутніх учителів музики // Рідна школа. – 2006. – № 10. – С. 40-43.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СПІВАЦЬКОГО САМОКОНТРОЛЮ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Жигінас Т. В.,

кандидат педагогічних наук,

професор кафедри теорії та методики постановки голосу

факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського

НПУ імені М. П. Драгоманова.

Проблема формування співацького самоконтролю майбутніх учителів музичного мистецтва вкрай актуальна на сьогодні та має деякі аспекти, які ми розкриємо у даній публікації. Сучасні дослідження, що висвітлюють проблеми самоконтролю у діяльності педагогів, досить плідно представлені в науковому просторі, адже проблема формування цієї значущої якості підвищує базові уміння. Контроль, самоконтроль, прийняття відповідальних рішень потребує вольових зусиль особистості, яка займається певною діяльністю, зокрема й учителюванням з потужним інструментарієм виховного та естетичного впливу

музичного мистецтва. Даній проблемі присвячено значну кількість фундаментальних праць (Б. Ананьєв, Б. Ломов, С. Рубінштейн, О. Леонтьєв, та ін.).

Натомість, ми звертаємо увагу й на сучасні дослідження, у яких висвітлюється актуальна для нас тематика. Як відомо, будь-яка професійна діяльність складається з системи вимушених та невимушених дій. На думку А. Бандурка, невимушені дії не осмислюються, не є цілеспрямованими та носять рефлекторний характер. Вимушені дії виконуються свідомо, а для їх виконання залучаються процеси вольової сфери. Свідомо регуляція діяльності виконується за допомогою вольових процесів, що спрямовані на досягнення висунутих цілей та активізуються певними соціальними потребами. Соціальні потреби у царині педагогіки співвідносяться з необхідністю до набуття таких важливих якостей майбутнього вчителя музичного мистецтва як постійний самоконтроль за діями у певному форматі для досягнення сталих результатів. Це стосується і роботи над собою і зовнішніх виявів у роботі з учнівською молоддю.

На думку сучасної дослідниці Л. Косяк самоконтроль у процесі оволодіння співацькими вміннями – це чинник, що забезпечує успіх у навчанні співу. Він співвідноситься з проблемами, які гостро постають у процесі фахової підготовки студентів факультетів мистецтва. Зокрема студенти повинні досягти високого рівня розвитку співацьких умінь та навичок, що знадобляться їм у подальшій професійній самореалізації. Наприклад, завдяки активізації уваги студентів до дієвої установки з самоконтролю у класі постановки голосу відбудеться успішне осягнення предмету, значно активізується вокальний розвиток студентів.

Підґрунтям до практичної роботи у вокальному класі виступають ключові положення теорії розвитку співацького голосу, які висвітлено у працях В. Антонюк, Н. Гребенюк, Л. Дмитрієва, В. Ємельянова, В. Морозова, Н. Овчаренко та ін. Саме науковий підхід до вокального розвитку надає студентам факультетів мистецтва можливість осягнути сутність проблеми

традиційного розвитку співацької майстерності в аспекті українських вокальних традицій. Отримані знання психолого-фізіологічних аспектів співацького процесу, які розкрито у дослідженнях А. Здановича, І. Павлова, Л. Работнова, Ю. Юцевича та ін., ознайомлення з акустичними аспектами процесу голосоведення (А. Музехольд, Н. Жинкін, А. Рудаков та ін.), знання орфоепічних норм у процесі співацької роботи (Л. Косяк, Лю Мянні, О. Микиш, та ін.), значно підвищують обізнаність студентів, підкріплюючи практику співу. Вони додають осмисленої та усвідомленої дії, яка саме й буде піддаватися контролю з боку викладача, а згодом і самоконтролю студента.

Для нашого дослідження особливо значущими є роботи вітчизняних науковців, які розкривають ключові аспекти вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та деякі особливості дотримання самоконтролю у співацькому процесі. Це праці Л. Гавриленко, Л. Василенко, О. Єременко, Т. Жигінас, Л. Косяк, О. Маруфенко, Н. Овчаренко, О. Прядко, Г. Стасько, Т. Ткаченко, Д. Юніка, Т. Юник, Ю. Юцевича та ін.

Представимо деякі аспекти вокально-слухового самоконтролю та методичні аспекти його формування у студентів факультету мистецтв, майбутніх учителів музичного мистецтва у класі постановки голосу.

Так, на думку М. Павлової: «вокально-слуховий самоконтроль – це уміння, яке дозволяє студенту контролювати свій спів на рівні відчуття, відповідного до професійних вимог академічної школи сольного співу:

- чути і коригувати вокальні помилки і спів;
- розуміти сутність принципу єдності технічного та художнього в співі;
- знаходити способи вирішенні професійних завдань і активізувати самостійність у виконавській роботі над вокальними творами.

Тобто, вокально-слуховий самоконтроль виступає як комплекс базових навичок з осмисленого задіяння слухових, м'язових, вібраційних, зовнішньо-координаційних процесів без яких професійний спів неможливий, адже втрата самоконтролю співаючого за будь-яким складником комплексу призведе до

нестабільного, неякісного звукоутворення. Мова йде про координованість дій співаючого за умови використання опорного співу, інтонаційної чистоти звучання голосу, дотримання кантিলени, вмілої практичної дії у змішуванні регістрів, та включенні відповідних зон резонування, що досягається саме завдяки підвищеній увазі студентів факультету мистецтв до практичної роботи у класі постановки голосу та тих координаційних співацьких вправ, які проводяться у безпосередньому контакті викладач-студент.

На першому, початковому етапі осягнення секретів співацької роботи, неперевершеною за значущістю педагогічного, методичного та співацького впливу виступає особистість викладача з вокалу, він першим оцінює якість звукоутворення та звуковедення студента. Обраний вектор особистісного співацького розвитку ми пропонуємо занотовувати, адже кожен співаючий має конкретні, суто-індивідуальні задачі зі співацького саморозвитку, а значить і самоконтроль за виконанням коригувальної роботи з осягнення секретів вокальної вправності у кожного студента є власним і неповторним.

На першому етапі формування співацького самоконтролю студентів ми спираємося на слухово-м'язовий самоконтроль студентів з обов'язковим нотуванням: «поставлена задача – складності – подолання – якісне виконання», за цією схемою студенти у індивідуальних нотатках записують поради педагога-вокаліста, характеризують власні відчуття у період досягнення позитивного результату під час виконання співацького завдання, це згодом утворить стійкі навички звуковедення та сформує співацький самоконтроль студентів факультету мистецтв. Ми перш за все дбаємо про координованість співацької опори та позиційності звучання співацького голосу, вирівнювання регістрів, чисту інтонацію звучання голосу та ін.

Як зазначають педагоги-вокалісти, «на початковому етапі постановки голосу саме від слуху педагога, його уміння уважно прислухатися до голосу студента, чути його недоліки та своєчасно звертати на них увагу, а також допомагати виправляти їх залежить успіх при формуванні навичок вокально-слухового самоконтролю. Зокрема, Н. Малишева пропонує активізувати увагу

студентів саме на м'язовому самоконтролі (м'язових відчуттях). На думку педагога, співак здійснює свій спів в основному інтуїтивно, та не завжди справляє приємне враження, часто виникає швидка втома голосу, неприємні відчуття в голосовому апараті студента, неприродністю звуку тощо. Ці негативні фактори, які ми вважаємо «ризиками», можуть відсторонити студентів від співу, адже на нашу думку спів повинен приносити радість та задоволення співаючому та надихати його на подальші співацькі звершення.

Окрім того, слід навчити студентів факультету мистецтв до утримання уваги на зовнішніх факторах співацького процесу, які важливі для нашого комплексу, це постава, вміння раціонального дихання, утримання співацької «маски», задіяння осмисленості співацького комплексу та постійного самоаналізу, які й призведуть до якісного звукоутворення, звуковедення та дозволять сформувати співацький самоконтроль у майбутніх учителів музичного мистецтва.

Даний виклад матеріалу не вичерпує всі складові проблеми формування співацького самоконтролю майбутніх учителів музичного мистецтва, а лише окреслює деякі її значущі складові.

Література:

1. Павлова М. О. Формування вокально-слухового самоконтролю у студентів музично-педагогічного факультету на заняттях з постановки голосу: автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.02 / Павлова Марія Олександрівна, 2002. 22 с.
2. Малишева Н. М. Про роботу співака над голосом /Питання вокальної педагогіки: [сб. статей] Педагогіка, 1962. № 1. С. 50–76.
3. Юцевич Ю. Є. Теорія і методика формування та розвитку співацького голосу. Навчально-методичний посібник. К., 1998. 156 с.